

ABONNEMENTS
Indochine Union postale
Un an... 3000 Un an... 10000
Six mois... 1500 Six mois... 5000

Đông-Pháp Thời-Báo

GIẤY BÁO

Đông-Pháp Union postale
Một năm... 3000 Một năm... 10000
Sáu năm... 15000 Sáu năm... 50000

Annales Légales
40 00 la ligne de 6 points sur justification
de 8 caractères quelle que soit la page

NĂM THỨ BA SỐ 369
Ngày thứ sáu
4 Décembre 1925
Tổng-lý: NGUYỄN-KIM-BÌNH
Chủ-bút: NAM-KIỆP

Le Courrier Indochinois

東法時報

BÀO QUÂN
71, đường Mac-Mahon, 71
SAIGON
Điện-tháp số (Téléphone)
84 84

Mua báo phải trả tiền trước
Mandat và thẻ tín dụng
M. NGUYỄN-KIM-BÌNH

Báo báo và việc bán báo hay là việc gì
xin thường ngày trước

Ai bảo người mình không biết

NGHĨA ĐỒNG-BÀO

Một kỳ báo trước tôi đã viết bài « nghĩa đồng-bào » để biểu-dương cái công-tâm của mấy ông thương-chủ Bắc-kỳ đối với đồng-bào bị lụt Biên-hòa, kể nay lại được tin rằng đến ngày 5 Décembre này hội Bắc-kỳ si-hữu đã xin được phép quan trên, nhờ ban hát Đại-Việt diễn trò ảo-thuật tại nhà hát Tây để quyên tiền giúp cho dân bị lụt Biên-hòa. Quí-hóa thay việc nghĩa-cứ ấy! Trầu-trọng thay việc nghĩa-cứ ấy! Anh em ta trong Nam ngoài Bắc ai nghe thấy mà chẳng động lòng!

Từ khi tỉnh Biên-hòa bị nạn thủy-tai, ấy cũng vì cái nói « tay đứt ruột xót » mà khắp cả lục-châu, chỗ này mở cuộc quyên tiền, chỗ kia diễn kịch làm phước, ai người cùng chung giọt máu Lạc-Hồng, thì điều hiện ra cái vẻ sốt-sản, đồng tình tương-liên, sự đó đã đành rồi. Lại còn một điều đáng mừng nữa là từ khi Nam Bắc giao-thông, mà kẻ Nam người Bắc đã « nhận họ » với nhau, thì đây đoàn thể càng ngày càng « kết », chứ xưa kia càng ngày càng « tản », mỗi khi gặp một cơn tai-biến, thì cái tình anh em lại càng hiện ra một cách rất rõ-rệt, xứ Bắc-kỳ mấy năm bị lụt, anh em Nam-kỳ quyên-tiền giúp đỡ, ngày nay tỉnh Biên-hòa bị lụt, anh em người Bắc buôn-bán ở trong Nam cũng sốt-sản coi như việc mình, đã quyên tiền giúp-đỡ, lại diễn trò lấy tiền làm phước, ta không cần phải nhắc đến tiền quyên nhiều hay ít, cũng cần diễn trò hôm đó sẽ kết quả thế nào, mà chỉ riêng mừng cho người mình ngày nay, đã biết đau xót lẫn nhau, dầu cho kẻ Bắc người Nam, nhưng cũng anh em trong một nhà cả.

Có người nói chuyện với tôi rằng: sau khi tỉnh Biên-hòa bị nạn thủy-tai, có người đến nói với một tên khách-trú giàu như ở Saigon này bảo nó quyên tiền cứu giúp, thì nó nói rằng « mặc-kệ a-lam »! Châu ôi! « Mặc-kệ a-lam »! Bốn tiếng ấy thiệt như sét đánh vào búa tai ta, để đánh thức cho ta và bài học chương-tộc, bấy lâu nay bọn khách-trú gửi thân bên nước Nam mình, nào nhà rộng cửa cao, nào tiền triệu bạc muôn, nào xuống ngựa lên xe, nào ăn sung mặc sướng. Mà tiền của ấy ở đâu? Chẳng phải nói thì ai cũng biết rằng là máu mủ của con nhà Nam cả.

Vậy mà tới khi người Nam bị thủy-tai, bọn khách-trú đã không thêm ví đến, lại xuất-nghôn ra cái câu thái-vô-tình như thế. Nhưng ta cũng không đáng trách làm chi, vì trên trường kinh-tế, người ta giới

hơn mình thì người ta lúng đơan đượ mình, cái địa vị của mình bỏ trống thì tự-khắc có kẻ khác chiếm cứ ngay, ta không oán thân gì họ, mà chỉ riêng trách lấy ta, còn như nói đến chuyện đau xót lẫn nhau, cứu giúp lẫn nhau, thì trừ anh em trong nhà ra thì ai! Vậy nên làm ơn tại biển, khách tha-bang đơm con mắt ngó ta một cách thờ-ơ-lẽo-bao nhiều thì cái thân-tình của ta đối với anh em ta lại càng khảng-khật bấy nhiêu, cái tâm-tình đối với anh em ta lại càng mẫn-mã bấy nhiêu. Từ nay chắc không còn phân biệt ra kẻ Nam người Bắc nữa.

Vậy thì buổi diễn-trò ảo-thuật tại nhà hát Tây sắp tới đây, những người đi coi không phải nguyên một việc mua vui như đi coi hát xiếc, coi hát tuồng, mà lại là một buổi đi coi làm phước, không những đi coi làm phước cho dân Biên-hòa, mà lại chứng tỏ ra rằng anh em Nam-Bắc nay đã biết nghĩa đồng-bào là trọng, tình đồng-bào là thiết; cứu giúp đồng-bào là bổn phận mình! Nhiều điều phải lấy gương, người trong một nước phải thương nhau cùng, câu nói ấy xưa rày ta vẫn nghe thấy bên tai, bây giờ ta đã được trông thấy trước mắt. Còn gì vui về bằng! Mà chắc cụ Hùng-vương ở dưới suối vàng trông thấy một lũ cháu con biết phò nguy cấp nạn cho nhau, cũng phải mừng mà nói rằng: một lũ con cháu thơ ấu kia, xưa kia vì tàn lạc mỗi đứa mỗi nơi, mà thành ra cách bức với nhau, ngờ vực lẫn nhau, đến bây giờ mới biết thương yêu nhau, hòa-hiệp nhau, cứu giúp họa nạn cho nhau, đó là một cái triệu chứng văn nhà sẽ đến ngày phát đạt vậy.

Như trên kia tôi đã nói buổi diễn ảo thuật ngày mai tới đây, có cái ảnh-hương lớn lao như thế, là một nghĩa-cứ như thế, vậy đồng-bào ta có lẽ động lòng nghĩ nhà mà không đi thường-giám một cuộc vui đích-dàng thêm cái ý-vị mẫn-mã cái nghĩa vụ cao thượng ấy ư? N. K.

Mừng cho cuộc thương-mãi nước nhà

Bên báo mới tiếp được cái hồng thiếp sau này, lấy làm bán bán mà đáng vào thì báo trước mừng cho bước đường của Thương-giới nước nhà sau của chức cho Lê-Thị Hòe; của hàng buôn bán cho may. B. B. Saigon, le 8 Décembre 1925.

Nhơn dịp tới mới mở tiệm bán đồ ăn điểm tâm, nem nướng, nem bán, hời và đồ ăn uống rượu chơi, tôi kính thỉnh quí Ông, quí Bà, đến ngày thứ bảy 5 Décembre 1925, 6 giờ rưỡi chiều, vui lòng dời gót đến tiệm tôi ở đường d'Espagne, số nhà 108, trước xem cho biết, sau dùng một tiệc rượu mọn cũng tôi lấy thảo. Tôi rất đợi ơn quí Ông quí Bà.

Nay kính thỉnh
MADMOISELLE LY-THI-HUÉ

VĂN UYÊN

NHỚ NGƯỜI XUA

Trời dành vui lập nhành thiên hương
Uẩn xui nên cách trở sương
Cầu ngọc khôn trao lòng quận nhỏ
Cành xuân sớm gãy dạ người thương
Hồn bèo dạt khách kẻ bán triêu
Đá khắc sầu ai dựa mé tường
Trần trọc phong thu mờ mộng điệp
Họa may gửi đặng tâm can sương

Trường dạ mơ màng bóng nguyệt
chinh,
Vội ai cựa tỏ nội lòng minh.
Phong sao xáo gió đờn voi bóng,
Đêm thanh lạnh sương liễu xù
Ngấn lệ đượm đau người chôn, giọt,
Nghiêng tai buồn lòng trông năm
canh.

Dạ dài trộm hỏi người tri kỷ,
Cỏ thêu cho nhau một lá thành.
Thanh-Thủy
KẸP HÁT BỘ
Quên thân nô lệ kiếm tuồng sang,
Đội mũ mang bào cùng tiếng quan.
Bán nước non dân bao những đư,
Quên nhà phân biệt mấy nghìn chàng
Phân trung trung vẫn chưa ra mặt,
Lũ nhơn nhơn càng phải bấy gan.
Ái quốc ưu quân đều giá cuộc,
Nhìn trong sao khấn bắt cười khan.
Mai-Kim.

CẢM HOAI
Ai biết lòng ta thương nhớ ai?
Nhớ người nho-nhỏ tuổi bầm hai.
Liều thân vì nước nên sông nổi,
Mưu thân cũng của phải lạc-lai.
Biên thăm trùng-trùng tấm cá bự,
Đám trường vào-vào giấc chiêm bao
Trời cao có mắt soi không thấy,
Riêng đờ cho ta giọt vấn-dây.

ĐỀ ANH (truyền thần)
Khen cho nét bút của đơn thanh,
Khéo diêm tô chung một tấm hình.
Vết đỏ người ngồi đương mắt bích
Khoan tay kẻ đứng tờ hồng đình
Tỏi cơm giá áo tuy như nệm,
Một nước sâu dân cũng có tình.
Nêu được gương trời soi sáng-sủa,
Đa đen mặt nám hoá xanh xanh.
Thượng-tân Thị (V. L.)

Cuộc xổ số Quốc-trái

Kỳ thứ 15
Hôm 1° Décembre rồi đây, tại dinh Đốc-ly Thành-phố Hanoi có xổ số Quốc-trái kỳ thứ 15.
Số 63.860 trúng 10.000 s.
Số 25.709 trúng 1.000 s.
Còn 12 số dưới đây mỗi số trúng 500 s.
56.507; 92.516; 110.533
02.997; 59.638; 30.816
8.127; 808; 51.080
36.098; 73.257; 38.550
Những số trúng 100 s kỳ sau Đồn-báo sẽ xin đăng tiếp.

Sở Diên-bào

Quan phó Kiểm-đốc ở Diên-bào
bỏ cáo cho công-chàng hay vắng,
Ngại không có cho phép ai đến xin
tiền của bà tánh trong dịp Tết Tây
này cả.
Người nào cầm tờ đến nhà bà
tánh, nói rằng mình đang phép đi
xin tiền, thì phải coi nó là kẻ lường
gạt.

Tiếng gọi dân!

Là quyền sách có giá-trị nên mua
Hãy gửi thơ cho M. Trần-
huy-Liêu, Đông-Pháp Thời-Báo.

VỤ XỬ AN

Ông Phan-bội-Châu

Cứ theo như tin các báo ngoài Bắc thì tòa Đại-hình nhóm ngày 23 Novembre vừa rồi, đã xử vụ ông Phan-bội-Châu nên Đồn-báo xin trích đăng về đây để cho anh em đồng-bào ta từ khi nghe tin ông Phan bị bắt từ giờ, thì ai cũng nóng lòng sốt ruột, nóng trông coi kết quả ra sao.

Hội đồng đã hình xét về việc này có quan Cai-trí Brixhe chủ tọa, quan Đốc-ly Dupuy, quan Ba Bellé bồi-thêm, quan Giám-ly Boyer, quan Lục-sự Armand Patric, ông Gombaud Saint-simon và... Ông Bồi-băng-Đoàn làm thẩm-đoàn, có hai ông Thủy-kiến cái họ cho ông Phan là ông Bona và ông Larro ở Hải-phong.

Hội đồng đã hình mà cho công chứng vào xem thì ngày nay mới có là một, mới sáu giờ sáng đã có người lái xe chở coi xử án, tuy công chúng được vào coi song vào cũng khó khăn, đến các ông ở tòa án vào cũng khó. Mới 7 giờ sáng các ng đi vào tòa án đã có lính sơn đá lính sơn dầm, lính mặt thám canh phòng kỹ lắm. Ở hai bên con đường có khám có hai hàng lính tay cầm súng đứng canh ngoài 7 giờ thì thấy dẫn ông Phan ra, có đồng-linh sơn dầm và lính mặt thám đi kèm ông Phan ông người đi già, trắng số đầu cao to, mặt gầy mà mắt sáng, râu quai nón mà không rậm lắm, mình mặc áo dài chàm gọt, chơn đi giày khách, trông ra một người thượng lưu ở xã hội Tân. Bấy giờ các ghế hàng thối lại trong tòa đại hình đã chật nê những người, các nhà báo, các ông Tây bành, các bà các cô đi coi rất đông, đông đến có đến ngàn người, đến sau không có ghế ngồi, đứng chen chơn cả phòng trong phòng ngoài đông như nêm cối, xung quanh đều có lính canh cả, trong phòng xử án lại có lính Tây bành đứng canh giữ rất nghiêm.

Canh giữ nghiêm, các quan Tòa, các quan Bồi-thêm, các Thủy-kiến ở ngoài, còn ông Phan thì ngồi vào ghế bị cáo. Bàng thính người nào có chửi người thì đứng lên làm lù chao rồi lại ngồi xuống. Kế đó quan Chánh-tòa kêu người bị cáo ra, hỏi liên can tên họ quê quán nghề nghiệp lý lịch. Ông Phan tiến lên cất tiếng đáp lại, tiếng nghe đổng đổng mạnh bạo. Ông nhận tên là Phan-bội-Châu, 69 tuổi, quê ở làng Đan-nhiệm, huyện Nam-dân, tỉnh Nghệ-an, làm nghề dạy học, hạt cụ thối san là Phan-vào-Pho và Phan-thị-Khân. Đặt lời quan Chánh-án đọc bản cáo trạng, vừa thông bản Bản-tong-định ra tiếng ta, trong bản cáo trạng ấy được liệt cho ông 8 điều:

1. - Xúi dục và chủ sự tên Phạm-vân-Trang lộng trái bom giết quan Toàn-phủ Thái bình Nguyễn-dây-Hàn ngày 12 Avril 1913.
2. - Cắp trái bom cho tên Trương làm việc ấy.
3. - Xúi dục và chủ sự tên Nguyễn-khắc-Cần tức là Nguyễn-vào Tây đi Tài-Xé lộng bom vào Hôtel-Hanoi ngày 26 Avril 1913 giết ông quan tư Tây là Montgron và Chapus.
4. - Cắp bom cho tên Càn làm việc ấy.
5. - Dụ vào việc ám mưu xử dục cho nhơn dân ở Bắc-kỳ và Trung-kỳ dữ phá hoại Chánh phủ bảo-hộ.
6. - Cắp khi-giới cho nhơn dân về việc ám mưu ấy.
7. - Làm những việc bạo động để cốt khuấy-rối sự trị an trong nước và sanh ra nhiều sự rối loạn về chánh-trị.
8. - Dụ vào những hội đảng mao đức là để làm hại sanh mạng tài sản của nhơn.

Ông Phan nghe xong đáp lại rõ-ràng nói câu nào lại có ông Phó Bồi-băng-Đoàn thuật lại để quan Tòa nghe câu ấy. Đại ý ông nói: nước Nam là một nước xưa nay chia ở dưới quyền chuyên chế, dân tình cực khổ đã lâu, vua quan đối với dân xa cách nhau,

lại tự thay dân tình không có cách gì giải người ở tỉnh Thái-bình, thiệt là vô phân đạo. Một viên quan tỵ là một người đại biểu của Obach-phe, dân tình khổ sở là khổ sở về chánh thể không ra gì, chứ người thừa hành cái chánh thể ấy thì có tội tình gì. Hoàng chí người nước Nam thì tức là đồng-bào với tôi rồi, có dân tỵ, nộ gia hại. Còn như việc ở Hanoi thì có ra nghĩa lý gì, nhơn-tộc người ta hiệp-tập lập quốc, liệng trái bom giết chết người ta; cái thủ đoạn giết nhơn mà vô lý, tôi không thêm làm. Tôi phân đối phân đối chánh thể mà thôi, sao lại phá hoại Chánh-phủ bảo-hộ được! Dân nước Nam mất nước như đoàn con mất mẹ, Chánh-phủ bảo-hộ-tự nhận làm người mẹ nuôi, tôi cũng là người trong nhà, trong thấy anh em mất mẹ mất cha cũng thương, là đâu lại mới cho anh em mất, người mẹ nuôi ấy! Tôi có động cho đồng-bào biết hiệp-quân, biết ái quốc, biết yêu cầu cải-lưu chánh-trị, cho có pháp luật đồng cho nhơn dân làm loạn dân, việc làm hại sanh mạng tài sản của nhơn đó là việc của quân kô-cửu, của quân du côn ở Hanoi và Saigon. Tôi là người chánh đại quang minh, dân có thêm làm những việc để tiện lợi cho họ. Và tôi có muốn làm loạn thì tôi đi đi ngay trong nước theo với Đốc-ly cũng có thể làm được, có cần ai phải bỏ vợ, bỏ con, bỏ nhà, bỏ ruộng mà trốn đi ngoại-quốc làm gì... Năm 1913, tôi nghe tin được tỵ, tỵ tỵ tỵ tỵ hình, thì tôi vẫn đi lại ở Thượng-hải, có sự gì đâu, vì tôi tự biết là kẻ vô tội. Ông nói đến khoản này, Thủy-kiến Bona cái họ cho ông có hỏi ông rằng: trong lời khai, ông có nói rằng ông cũng có tư-tướng thân Pháp, cái tư-tướng ấy ông có viết trong quyển sách kia mà? Ông đáp: tôi có viết 2 quyển sách, một quyển là « Pháp-Việt do hợp-lực » và một quyển là « Ngã cứu niên số của chỉ mục đích ». Tôi có gửi 2 quyển sách ấy về cho quan Toàn quyền Sarraut. Có đó thì tôi không có phân đối nước Pháp, tôi chỉ phân đối cách cai trị của nước Pháp, nước Pháp mà thôi. Từ năm 1916, 17, 18 trở về sau, chắc Chánh-phủ-Pháp cũng biết những điều làm tôi đi ấy, cho nên Chánh-trị đã thay cái tư-tướng mới, còn, thương phát đạt, trường học mới nhiều, tôi cũng có bụng mừng cho tiền đờ Nam-Việt. Tôi mong rằng Chánh-phủ Pháp hiệp lực đồng-tâm, người Nam người Pháp chung sức tay nhau lên con đường văn minh tân bộ, nên vừa rồi tôi có viết ra quyển « Sáng tạo thiếu niên Nam-Việt quốc chí phương pháp ».

Ông nói đến khoản này, thì quan Tòa nói rằng Hội đồng đã hình chỉ xét lại cái án năm 1913 xử vắng mặt, xử ông từ bình mà thôi, còn những việc từ năm 1913 trở về sau, không cần nói đến. Vậy những tội kia ông có nhận hay không thì nói. Ông Phan đáp lại rằng chỉ nhận có bốn tội ông đã nhận, còn ngoài ra ông không làm nên tội, vậy cũng không nhận tội gì.
Kong đó đến lần các Thủy-kiến, các Thủ-kiện xin đình lại, quan Tòa tuyên ngôn huân đến 3 giờ chiều.
Ông Phan năm nay 69 tuổi mà rưng đã rưng rưng lại đứng câu chuyện nói lại để lập-ràng, để người khác, ông nhơn quanh các ông-chúng, vượt rầu ra đáng thân nhiên lắm.
(Số các tiếp).
Thực-Nghệp Dân-Báo.

HỘI LU'ONG-GIAO NANKY

(Patronage Latque Chintchnois)

Kể từ ngày 20 năm 2 Decembre, kho sách cũ Hội Lương gia Nanky ở tại Gui-moi, mỗi ngày 10 năm và chừa lại để có mở cửa từ 6 giờ rưỡi tới 6 giờ chiều.

Tôi thấy đồng-bào ngũ say, tôi rưng chương cho đồng-bào thức dậy, nhưng vì đây vội quá, nên thân hân nát thân lành, làm những việc bạo động, thì cái đó không phải là ở tôi.

Khí ở nhà, tôi dạy học, tôi cha mẹ không gian lận, không có khi nào xử dục ai giết người; khi ra ngoại quốc, làm sách vở, không hề có làm việc gì làm mất mặt. Những việc bạo động ở trong nước, chính tôi, tôi cũng lấy làm đau lòng lắm. Làm những việc ấy chỉ hại cho người nước Nam. Tôi yêu nước Nam, tôi đâu có làm những việc như thế. Như việc liệng trái bom

Tôi thấy đồng-bào ngũ say, tôi rưng chương cho đồng-bào thức dậy, nhưng vì đây vội quá, nên thân hân nát thân lành, làm những việc bạo động, thì cái đó không phải là ở tôi.

Khí ở nhà, tôi dạy học, tôi cha mẹ không gian lận, không có khi nào xử dục ai giết người; khi ra ngoại quốc, làm sách vở, không hề có làm việc gì làm mất mặt. Những việc bạo động ở trong nước, chính tôi, tôi cũng lấy làm đau lòng lắm. Làm những việc ấy chỉ hại cho người nước Nam. Tôi yêu nước Nam, tôi đâu có làm những việc như thế. Như việc liệng trái bom

Tôi thấy đồng-bào ngũ say, tôi rưng chương cho đồng-bào thức dậy, nhưng vì đây vội quá, nên thân hân nát thân lành, làm những việc bạo động, thì cái đó không phải là ở tôi.

Khí ở nhà, tôi dạy học, tôi cha mẹ không gian lận, không có khi nào xử dục ai giết người; khi ra ngoại quốc, làm sách vở, không hề có làm việc gì làm mất mặt. Những việc bạo động ở trong nước, chính tôi, tôi cũng lấy làm đau lòng lắm. Làm những việc ấy chỉ hại cho người nước Nam. Tôi yêu nước Nam, tôi đâu có làm những việc như thế. Như việc liệng trái bom

